

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 60.

Koosolek 20. novembril 1918 Ajutise Valitsuse ruumides endises Mereväe klubis, Tallinnas, Raekojaplatsil.

Koosolek kell 12 p.

Koosolekust võtavad osa 41 nõunikku: Victor Neggo, A. Podrätshik, Hans Roos, O. Strandmann, K. Ast, K. Virma, H. Raudsepp, Chr. Arro, T. Laur, J. Reintam, F. V. Mikkelsaar, J. Kurvits, K. Grau, A. Kurrikoff, K. Saral, H. Kuusner, J. Leemann, J. Parik, J. Kalm, H. Kruus, A. Veiler, H. Pöhl, K. Parts, A. Kohver, K. Baars, T. Kuusik, Joh. Kukk, N. Köstner, J. Lasn, P. Pöld, J. Raamot, Alma Anvelt-Ostra, J. Temant, J. Tõnison, M. Meos, A. Oinas, Masik, J. Kärner, J. Jaakson, H. Riberg, Max Bock.

Koosolekut juhatab abiesimees J. Jaakson.

Protokolli kirjutab sekretäri teine abi V. Neggo.

P ä e v a k o r d :

1. Avamine.
2. Surma läbi lahkunud mn-de meele-tuletamine.
3. Teadaanded Maapäeva praeguse koosseisu kohta.
4. Önnesoovide ettekandmine.
5. Tervitused liitriikidele.
6. Aj. Val. kokkuseadmine.
7. As. Kogu valimisseadus I lugemisel.
8. Läbirääkimised.

1. Maanõukogu koosoleku avamine.

Maapäeva abiesimees J. Jaakson avab koosoleku kõnega: „Austatud Maanõunikud! Vastutusrikkal, ajaloolisel silmapilgul algame meie oma sedakordset tegevust. Aasta on mööda sellest, kui meie välise jõu sunnil oma tegevust katkestama pidime, et kodusõda ja verevalamist oma rahva üksikute klasside vahel ära hoida. Kõigil meil on veel väga hästi meeles, missuguste tingimiste all meie sunnitud olime oma viimast koosolekut ära pidama ja siis lahkuma. Kõrgesti käisid poliitilised lained ja ähvardasid iga silmapilk meie noort riigilaeva oma alla matta. Mustas pilves oli meie poliitiline taevast, ei kuskil horitsondi piiril polnud ühtegi selgemat täppi märgata, mis oleks võinud lootust paremate aegade peale tõusta lubada. Sellel raskel silmapilgul, see oli vana kalendri järele 15. novembril 1917, ei lasknud Maapäev ennast mitte ära heidutada, vaid enne kui toores vägi-vald temalt suutis võimaluse võtta tööd edasi jätkata, tegi ta otsuseks ennast ülemaks võimukandjaks tunnistada Eestis.

See on ajalooline samm meie Maapäeva poolt, selle sammu peal põhjeneb kõik meie edaspidine tegevus meie iseseisvuse alal.

Mis pärast eeltähendatud koosolekut sündis, on meil kõigil ka väga hästi tuttav. Meie olime sunnitud laiali minema, kuid veel viimasel silmapilgul, enne kui laiali läksime, andis Maapäev kõik oma võimu seniks, kui ta ise mitte kokku tulla ei saa, vanematekogule laiendatud kujul, s. o. ühes Maavalitsuse liikmetega edasi. Maapäeva otsuse peale ennast toetades, tunnistas vanematekogu k. a. 10. jaanuaril tarvilikuks ühendatud Eestimaad iseseisvaks erapooletuks demokraatlikeks vabariigiks välja kuulutada ja saatis volinikud väljamaale ülesandega, nii väljamaa riikide valitsuste juures sammusid astuda, selleks, et meie iseseisvus nende riikide poolt toetust leiaks, kui ka väljamaa avaliku arvamise ees meie iseseisvuse püüdeid selgitada. Kodumaal iseseisvuse väljakuulutamiseks arvas vanematekogu parajaks silmapilguks aega enne Saksa sõjavägede meie maale sissetungimist, 24. veebruaril olid juba Tallinna seintel vanematekogu teadaandmise lehed väljas, et Eesti on iseseisev demokraatiline vabariik. Seekord ei olnud meil küll mitte võimalus antud kaua tegelikult iseseisvust tarvitada, sest juba päev hiljem, 25. veebruaril, sammusid Tallinnasse Saksa sõjaväed sisse, kelle ülemjuhatus karmi käega kõik meie iseseisvuse püüded maha surus. Meil algas uus katsumiseajajärk, mis paljudes asjades endisest mitte maha ei jäänud. Kuid ka see raske ajajärk on nüüd möödas, ehk kus ta veel täiesti lõppenud ei ole, seal peab ta igatahes nende päevade sees lõppema. Meie liitlaste vaprad väed, kellega meie rohkem kui kolm aastat koos külg külje vastu võidelnud oleme, on põhjani Saksa militarismuse purustanud. See raudne Saksa vall, kellest arvata võis, et keegi teda lõhkuda ei suuda, on meie liitlaste vägevate hoopide all pilbasteks puruks langenud. Imestusega ja sügava tänutundega oleme meie oma liitlaste vägitugesid pealt vaatama pidanud, kahju tundes sellest, et ise enam nendest viimaste kuude võitlustest tegelikult osa võtta meil saatuse poolt mitte lubatud ei olnud. Meie rahvas on aga eeltähendatud raskel ajal haruldast poliitilist küpsust üles näitanud. Nagu üks mees oleme rõhujate vastu üles astunud. Aktiivlase vastuhakkamise võimalus oli meil küll võetud, kuid seda kindlam oli pas-

siivne vastuhakkamine. Ainult üks ideaal seisis meil kõigil ees, see oli meie iseseisvus. Kõik teised parteidevahelised tülid olid oma teravuse kaotanud ja sagedasti paistis, nagu ei oleks meil parteisid olemaski.

Lootused iseseisvuse kättesaamiseks on meil praegusel ajal küll suuresti kasvanud, kuid käes ei ole ta meil kaugelki veel mitte. Poliitiline meri hakkab nagu vaikselt jääma, lained näitavad nagu oma endise jõu kaotanud olema, kaugelt taeva piirilt näitab nagu roheline kallas paistma hakkama, kuid meie riigilaev ei ole kaugelki veel mitte kaldale jõudnud. Kalju rahnusid on veel teel ees, miiniseid on veel meri täis; iga ettevaatamata samm võib surmatoov olla. Tahame meie oma riigilaevaga haljale iseseisvuse rannale jõuda, siis on kahte asja tarvis: 1) meie peame laevale õige kursi andma, 2) meie peame kõige suurema hoolega ja ettevaatusega sellest kursist kinni pidama, et laev mitte ei paremale ega pahemale poole miini otsa ei jookseks. Vana poliitiline kurss, kus ainult üksikute, sagedasti õige väikeste eesõigusliste kodanikkude klassi kasusid kaitsti, suurte rahvahulkade elu nõudeid aga sugugi mitte tähele ei pandud, on jäädavalt omlalt eluõiguse võtnud. Sellest peame meie aru saama. Südilt ja ilma tagasi kõhkumata peame meie valmis olema põhjanevaid reformisid nii sotsiaalse elu põllul kui ka põllumajanduses läbi viima suurte rahvahulkade huvide seisukohalt. Teine asi, milles meie vana poliitikat järsult peame muutma, on rahvaste küsimus. Meie oleme kaua võõra surve all kannatama pidanud. Meie teame väga hästi, kui raske see surve ühel rahval välja kannatada on. Peaksime meie, eestlased, nüüd juhtivaks rahvuseks meie kodumaal saama, siis ei tohi meie nüüd seda vana survepoliitikat teiste rahvaste vastu, kes meie juures vähemuses on, mitte enam omakorda tarvitusele võtta. Algusest peale peame meie omale ka selles küsimuses kindla, uue kursi võtma, meie peame teiste rahvaste õigusi austama ja nende kultuurilisi püüdeid mitte takistada katsuma. Suudame meie nendest aja nõudmistest nii ühes kui teises küsimuses aru saada, siis kaob iseenesest suur osa poliitilisest parteidevahelisest teravusest meie üksikute rahvaklasside ja rahvaste vahel ja meie võime ühelmeel julgesti ja kindlasti oma riigilaeva edasi tüürida iseseisvuse randa. Selleks kõik jõud tööle!"

2. Surma läbi lahkunud maanõunikku mälestamine.

Maapäeva abiesimees J. Jaakson teatab, et Maapäeva sekretär Herman Kask, kes viimasel oma elu silmapilgul truult oma kohuseid täitnud, ja mn.

Karl Treial surma läbi Maanõukogu liikmete hulgast on lahkunud ja palub koosolekut neid püstitõusmisega mälestada.

Koosolek austab surnud mn-ke püstitõusmisega.

3. Teadaanded muudatuste kohta Maapäeva praeguses koosseisus.

Maapäeva sekretär V. Neggo teatab, et Maanõukogu liikmete hulgast on lahkunud surma läbi mn-d H. Kask ja K. Treial, kirjaliku teadaande läbi E. Aule ja H. Reiman. Nende asemele on astunud:

H. Kask'i asemele Mart Martip Meos.

K. Treial'i asemele pr. Alma Ostranvelt.

E. Aule asemele Jüri Parik.

H. Reimanni asemele Aleksander Oinas.

Otsustatakse uute Maapäeva liikmete volituste läbivaatamist mandaatkomisjoni kätte anda.

4. Tervitused.

Maapäeva sekretär V. Neggo kannab ette õnnesoovid, mis on saadetud Maapäeva uuesti kokkuastumise puhul.

Õnne soovivad: Eesti Piiskopp Platon, Tallinna linnavolikogu, Tartu Eesti üliõpilas-organisatsioonide asemikkude kogu, Rakvere-Jakobi Põllumeeste selts, Eesti kooliõpetajate keskkliit, Tartu Eesti kooliõpetajate Selts, Rakvere linna volikogu, Tallinna Vabatahtlik Tuletõrjajate Selts ühes Tallinna linna tuletõrjajate Komandoga, Eestimaa Meistrite Ühisus ja Nõmme alevivolikogu. (Vaata lisad nr. nr. 1—10.)

5. Tervitused liitriikidele.

Mn. J. Tõnisson näitab ära, et meil suurelt osalt liitlaste kaasabi tõttu võimalik on oma rahvuslisi ideaalisid läbi viima hakata ja kindlas usus Eesti tulevikku vaadata, sest liitriigid on kindlasti tunnistanud, et Eesti rahva soovid üleüldisel rahukongressil tema saatuse äramääramise juures tähele pannakse. Ühtlasi on liitriigid Maapäeva ja Ajutist Valitsust Eestimaa ainuõiguslikeks esituseks kuni Asutava Kogu kokkutulekuni tunnistanud. Õiguslist tunnistamist nende poolt Eesti iseseisvusele küll veel saadud ei ole, kuid siiski võib meil ennetähendatud asjaolude põhjal kindel lootus meie soovide täideminemise peale olla. Sellepärast paneb mn. J. Tõnisson ette liitriikidele, Inglise, Prantsuse, Itaalia, Ameerika, Belgia, Serbia ja Jaapani valitsustele Eesti Maapäeva uuestiastumise puhul tervituste telegrammid saata, missugune ettepanek üldist heakskiitmist leiab.

6. Ajutise valitsuse kokkuseadmise küsimus.

Maapäeva abiesimees J. Jaakson teatab, et Aj. Val. omad volitused maha paneb, Maapäeva juhatuse soovil aga nõusolemist on avaldanud seniks oma tegevust jätkata, kuni uus valitsus konstrueeritakse.

Mn. K. Ast teeb ettepaneku: „Et uue Ajutise Valitsuse loomist kindlale alusele seada, panen ette: Maapäeva juhatust volitada parteidega läbi kõneledes isikut nimetada, kes Uue Ajutise Valitsuse parteide esitajatega kokku leppides kokku seab ja Maapäevale ette paneb.“

Mn. H. Kruus teatab s.-r. fraktsiooni nimel, et nad töövabariigi mõtte teostamiseks töötavad ja sellepärast A. V., mis kodanliste ringkondade kätte on läinud, kokkuseadmisest osa ei saa võtma.

Hääletamisele tuleb mn. K. Asti ettepanek, mis ühel häälel vastu võetakse.

Mn. O. Strandmann'i ettepanekul määratakse 10-minutiline vaheaeg.

7. Asutava Kogu valimisseadus I lugemisel.

As. Kog. valimisseaduse eelnõu kannavad ette komisjoni liikmed mn.-d J. Pärnik, P. Põld ja H. Kruus. (*Vaata lisa nr. 11*).

Mn. J. Tõnisson paneb ette üleüldisi läbirääkimisi seaduse eelnõu kohta ette võtta järgmisel koosolekul, mis ajaks eelnõu mitmendada saaks.

Mn. K. Ast arvab, et pikemalt eelnõuga tema tähtsuse pärast viivitada võimalik ei ole, vaid otsekohe ehk kõige hiljem järgmisel koosolekul peaks teda arutusele võtma.

Mn. K. Parts peab eelnõu nii tähtsaks, et ennem mõni päev oodata võiks, kui teda läbi kaalumata arutusele võtta.

Mn. J. Tõnisson muudab oma ettepanekut ses mõttes, et võimalikult järgmiseks koosolekuks eelnõu mitmendatakse ja ta siis kohe arutusele võetakse.

Selle poolt kõik.

8. Järgmise koosoleku määramine.

Otsustatakse järgmine koosolek ära pidada 21. novembril kell 11 e. l. samades ruumides.

Koosolek lõpeb kell 2.30 min.

J. Jaakson (*allkiri*).

Victor Negro (*allkiri*).

H. Raudsepp (*allkiri*).

LISAD.

LISA nr. 1.

Eesti Maapäevale.

Kõige Eesti õigeusu koguduste nimel tervitan Eesti Maapäeva suurel ajaloolisel päeval Eesti iseseisva riigi loomise töö uuesti jätkamisel ja soovin kõigest südamest, et see Eesti rahva kindlam ja kaunim ettevõtte jäädavalt teostatud saaks. Jõudku nüüd, Viru lauliku sõna järele — Kalev kodu „oma lastel õnne tooma, Eesti põlve uueks looma“.

Tallinnas 20/XI 1918.

Eesti Piiskop Platon (*allkiri*).

LISA nr. 2.

Eesti Ajutise Maanõukogu Juhatusele.

Tallinna linnavolikogu kohustas mind oma esimesel koosolekul pärast okkupatsiooni-võimude langemist 12. nov. s. a. Maanõukogu tema vastutusrikka töö algusel tervitada ja temale iseseisva Eesti rajamisel jõudu ja julgust soovida.

Linnavolikogu esimees:

N. Kõstner (*allkiri*).

Tallinnas, 20. nov. 1918.

LISA nr. 3.

Tartus, 19. XI 1918.

Eesti Maapäevale.

Tallinnas.

Tartu Eesti organiseeritud üliõpilaskond saadab Eesti Maapäevale tema uuesti avamise puhul palavamaid tervitusi ja avaldab valmisolekut kogu oma jõudu Vaba Iseseisva Eesti riigi loomiseks ohverdada.

Vivat, crescat, floreat Respublica Eesti!

Tartu Eesti üliõpilas-organisatsioonide asemikkude kogu.

LISA nr. 4.

Eesti Maapäevale.

Tallinnas.

Rakvere-Jakobi Põllumeesteselts Virumaal, soovib siin juures soojast südamest õnne ja jõudu Eesti riigile aluspõhja panemiseks!

Rakveres,

20. novembril 1918.

Nr. 24.

Seltsi nimel, eestseisuse liikmed:

Karl Eisenberg (*allkiri*).

Gustav Mäe (*allkiri*).

Tomas Uutalo (*allkiri*).

Mart Levet (*allkiri*).

Jakob Lints (*allkiri*).

Seltsi liige

Dr. Med. Eugen Jannsen Riiginõunik (*allkiri*).

A. Gerberson (*allkiri*).

Kirjatoimetaja: A. Krikmann (*allkiri*).

LISA nr. 5.

Eesti Kooliõpetajate Keskliit tervitab südamest Maapäeva tema uuesti kokkuastumise puhul.

Eesti Kooliõpetajate kogul on selle üle iseäranis põhjust rõõmustada, sest läbi elatud okkupatsiooni surve ei rõhunud kuskil alal nii raskesti, kui just koolielus.

Ühes tervituste saatmisega kinnitab Eesti Kooliõpetajate Keskliit, et ta kõigest jõust toetab Ajutist Valitsust tema üliiraskest töös üleüldse ja eriti Rahvahariduse Ministeeriumi omapärase Eesti kooli loomises, mis on Eesti Kooliõpetajate Keskliidu lipukirjaks.

Tartus,

19. novembril 1918.

Eesti Kooliõpetajate Keskliidu juhatusel nimel:

K. Treffner (allkiri).
V. Tamman (allkiri).
M. Reinig (allkiri).
M. Kampmann (allkiri).

LISA nr. 6.

Eesti Ajutisele Valitsusele ja Maapäevale Tallinnas.

Maapäeva kokkukutsumise eelõhtul erakorralikule koosolekule ilmudes tunneb Tartu Eesti Kooliõpetajate Selts sisemist tarvidust Eesti Ajutisele valitsusele ja Maapäevale tema uuesti tegevusesse astumise puhul sooje tervitusi saata ja ühtlasi kinnitada, et Tartu Kooliõpetajate Selts ühtegi muud võimu meie kodumaal maksaks ei tunnista, kui Ajutist Valitsust ja Maapäeva.

Tartu Eesti Kooliõpetajate Selts peab ennast moraliliselt kohustatuks Ajutise Valitsuse tegevust igapidi toetada.

Tartus,

19. novembril 1918.

Tartu Eesti Kooliõpetajate Seltsi nimel

Juhatusel liikmed:

Esimees Karl Vaher (allkiri).
Kirjatoimetaja as. Kaurson (allkiri).

LISA nr. 7.

Rakvere

L I N N A A M E T
„20“ Novembril 1918

Nr. 2412.

Eesti Maapäeva Esimehele.

Rakvere Linna Volikogu otsuse põhjal tervitan Eesti Maapäeva tema avamise puhul.

Asetäitja Linnapea G. Vildt (allkiri).

LISA nr. 8.

Eesti Vabariigi Maapäeva tervitavad Tema katkestatud tegevuse jätkamise asumisel Tallinna Vabatahtlik

Tuletõrjujate Selts ühes Tallinna linna Tuletõrjujate Komandoga ja soovivad raugemata jõudu iseseisva Eesti Vabariigi ülesehitavas raskes töös, mis nimetatud seltsid kõigi võimaliku abinõudega alati valmis on toetama.

Tallinna Vabatahtliku Tuletõrjujate Seltsi peamees J. A. Toffelmann (allkiri).
Seltsi Eestseisuse liige (allkiri).

Tallinna linna Tuletõrjujate Komando ülem J. Freymuth (allkiri).

Tallinnas,

20. novembril 1918.

LISA nr. 9.

Eestimaa

MEISTRITE ÜHISUS

Eestseisus

„19“ Novembril 1918

Nr. 98

Tallinnas.

Eesti Maapäevale!

Eestimaa meistrite ühisus tervitab Teid sell ajaloolikul silmapilgul, mill Teie, kõiki tagakiusamisi ja raskuseid ära võites, uuesti kokku astute vaba ja iseseisva Eesti rajamisele.

Õudne oli vaheaeg, kuid seda suurem on nüüd meie rahulduse tunne mida Teile siin avaldame.

Usume et Teil pea korda läheb Asutavad kogu kokku kutsuda, kes meie Vabariigi loomise tööd õnnelikult lõpuni viib ja et nüüd kiirel sammul õnne ja õitseaegadele vastu astume.

Selleks soovime hääd kordaminekut Teile Teie vastutusrikkas töös.

Eestimaa meistrite ühisuse eestseisus.

Kirjatoimetaja (allkiri).

LISA nr. 10.

Nõmme

Alevivalitsus.

13. Novembril 1918

Eesti Maapäevale

Tallinnas.

Nõmme alevivolikogu, uuesti asudes okkupatsioonivõimude poolt vägivaldselt katkestatud töö jätkamisele, tervitab Eesti Maapäeva, soovides edu ja jõudu tööle!

Volikogu juhataja: (allkiri).

Kirjatoimetaja: (allkiri).

LISA nr. 11.

Eesti Asutava Kogu valimise seadus.

Esimene jagu.

I peatükk.

Üleüldised määrused.

1. Eesti Asutav Kogu on sajaliikmeline, valitav Eesti Vabariigi mõlemast soost kodanikkude poolt üleüldise, ühe-

suguse, salajase, otsekohese ja proportsionaalse hääleõiguse põhjal.

2. Asutava Kogu valimisteks sünnitab (moodustab) Eestimaa ühe valimise ringkonna, mis häälele äraandmiseks jaoskondadeks jagatakse.

II peatükk.

Valimise õigusest.

3. Asutava Kogu valimistest osavõtmise õigus on mõlemast soost Eesti Vabariigi kodanikkudel, kes valimise päevaks 20 aastat vanaks saanud.

Märkus. Sõjaväes teenijatel on õigus valimistest osavõtta.

4. Valimistest ei võta osa need, kes seaduslikes korras nõdra- või hullumeelseks on tunnistatud, ja ka kurtummad, kes eestkostmise all on.

5. Valimise õigusest jäävad ilma:

1) kes seaduslisse jõusse astunud kohtuotsuse järele on mõistetud, kui nad varem seisuse õigusi ei ole tagasi saanud:

a) sunnitööle — kümne aasta jooksul peale karistuse aja lõppu;

b) asumisele, vangiroodu, parandusmajasse, vangimajasse või kindlusesse seisuse õiguste kaotamise ehk kitsendamisega — viie aasta jooksul peale karistuse aja lõppu;

2) kes süüdlaseks mõistetud varguses, väljaarvatud end. Vene riigi Rahukohtu nuhtluse seaduse 171 paragr. 2 punktis (Vene Sead. Kogu, XV j., 1914. a. väljaant.) ettenähtud korral, petmises, usaldusele antud varanduse omandamises või raiskamises, väljaarvatud raiskamised, mis sama nuhtluse seaduse 177 paragr. teises jaos ja üleüldise kaelakohtu seaduse (Vene sead. kogu, XV) 1681 paragr. teises jaos ettenähtud, varastud asjade varjamises, teadupärast varastatud asjade ostmises või pandiksvõtmises alalise ametina, võltsimises, liiakasu võtmises, altkäemaksu võtmises ja andmises ja ka kupeldamises ja kõlvatu elule avatlemises (Vene Sead. kogu, XV j., kaela kohtu sead. 1909. a. väljaant. §§ 524—526, 526¹, 527 ja 529). niisama tegudes, mille sihiks seaduseandliste ja omavalitsuse asutuste valimise vabaduse ja õigluse rikumine, — kolme aasta jooksul peale karistuse aja lõppu;

3) maksujõuetud võlgnikud, kes seaduse jõusse astunud kohtuotsuse järele kuritahtlisteks pankrotitegijateks on tunnistatud, — kolme aasta jooksul peale selleks tunnistamist.

6. Õigus valimistest osa võtta on igas valimisejaoskonnas ainult neil isikutel, kes jaoskonna valijate nimekirja on ülesvõetud.

7. Õigus valitud saada on igal isikul, kes valimise õiguse nõuetele vastab, selle peale vaatamata, kas ta kuskil nimekirjas seisab või mitte.

8. Valimistest ei lubata osavõtta neid valijate nimekirjadesse ülesvõetud isikuid, kes valimiste ajaks valimise õiguse ära kaotavad (§§ 4—6), niisama ka neid, kes nimetatud ajal kinni istuvad, kas seaduslisse jõusse astunud kohtu otsuse põhjal või kohtu võimu poolt mõnesuguses kuritöös vastutusele võtmise tõttu, kui neid kõrvalekaldumise ärahooldmise otstarbel vahi all hoitakse.

III peatükk.

Asutustest, mis Asutava Kogu valimistele toimetamist korraldavad.

9. Asutava Kogu valimisi toimetavad:

1) peakomitee, linnade, maakondade ja jaoskondade komisjonid;

2) linna- ja alevivalitsused ja vallanõukogud.

10. Asutava Kogu valimise peakomitee sisab koos: juhatajast — Maapäeva esimees ja kuuest liikmest, kellest kolm Maapäeva, kaks Tallinna linnavolikogu ja üks Harju maakonna nõukogu poolt valitakse.

Peale selle astuvad komiteesse, peale § 45 nimetatud tähtpäeva, liikme õigustel üks isik iga valijate rühma poolt, kes kandidaatide nimekirja on sisse annud (§ 39).

11. Eesti Asutava Kogu valimise peakomitee ülesandeks on:

1) Asutava Kogu valimiste üleüldise käigu järele valvamine ja selle kiirendamiseks tarvisminevate abinõude läbiarutamine;

2) käesoleva seaduse täienduseks ja arenduseks kui ka selle seaduse tarvitusele võtmise kohta käiva Juhatuskirja väljatöötamine;

3) Asutava Kogu liikmeteks valitud isikute nimekirja kokkuseadmine;

4) selle järele valvamine, et maakonna- ja linna-valimisekomisjonid õigel ajal tegevuse avaksid;

5) maakonna- ja linna-valimisekomisjonide ettepanekul valimise jaoskondade jaotamise kinnitamine ja kõikide teadaandmistele läbivaatamine, mis sisse antakse selle jaotamise juures tekkinud eksimiste kohta;

6) päeva määramine ja üleüldiseks teadustuseks väljakuulutamise, millal linna ja alevikuametid ja valla nõukogud valijate nimekirju kokku seadma hakkavad ja selle järele valvamine, et need nimekirjad õigeks ajaks kokku seataks ja kõigile nähtavasse kohta ülespandaks;

7) kandidaatide nimekirjade vastuvõtmine ja läbivaatamine. nende nimekirjade nummerdamine, avalikuks nägemiseks ülespanemine ja nimekirjade teadaandmine maakonna ja linna valimiskomisjonidele, linna- ja alevikuametitele, valla nõukogudele ja jaoskonna valimisekomisjonidele, niisama ka aset leidnud nimekir-

jade ühendamise ületõldeks teadustuseks väljakuulutamise;

8) valimise ümbrikkude, valimisesedelite jne. valmistamise korraldamine või selle Asutava Kogu valimiseasjade maakonna ehk linna valimisekomisjonide hoolde andmine;

9) antud häälte kokkuarvamine, valimiste lõpuotsuse kindlaks määramine ja üleüldiseks teadustuseks väljakuulutamise;

10) Asutava Kogu liikmetele sellekohaste tunnistuste väljaandmine nende valimise kohta;

11) kõikide valimise asjade edasi andmine Asutava Kogule;

12) kredidi asjus korralduste tegemine, mis valimiste toimetamiseks määratud.

12. Asutava Kogu valimise maakonnamisjon seisab koos: esimehest — kohaliku maakonna nõukogu esimees, kahest maakonnanõukogu ja kahest linnavolikogu esitajast.

Pärast 45 paragrahvis nimetatud tähtpäeva astub komisjoni liikme õigustel üks isik iga valijate rühma poolt, kes kandidaatide nimekirja on sisseannud ja oma esitaja kohta on teadustanud, keda käesoleva komisjoni hulka tuleb arvata (§ 39).

13. Tallinna, Tartu ja Narva linnades asutatakse iseäralised Asutava Kogu valimise linna-komisjonid. Tähendatud komisjonid seisavad koos: juhatajast — kohaliku linnavolikogu esimees ja neljast sellesama linnavolikogu poolt valitud liikmest.

Pärast 45 paragrahvis nimetatud tähtpäeva astub komisjoni liikme õigustel üks isik iga valijate rühma poolt, kes kandidaatide nimekirja on sisseannud ja oma esitaja kohta on teadustanud, keda käesoleva komisjoni hulka tuleb arvata (§ 39).

Asutava Kogu valimise maakonnamisjonidesse, mis selles (13) paragr. nimetatud linnades on, astuvad linnaameti poolt valitud liikmete asemele maakonnanõukogu poolt valitud liikmed.

14. Asutava Kogu valimiseasjade maakonna ja linnakomisjonide ülesandeks on: 1) valvamine selle järele, et jaoskonna valimisekomisjonid õigel ajal asutatakse ja nende tegevus õigel ajal algaks; 2) Asutava Kogu peakomiteele ettepaneku tegemine, kuidas maakond või linn valimise jaoskondadeks tuleb jaotada; 3) selle järele valvamine, et valijate nimekirjad õigel ajal kokku seataks ja kõigile nähtavasse kohta üles pandaks; 4) valijate nimekirjade kokkuseadmise, niisama ka muude linna- ja alevikuametite ja valla nõukogude õigluste tegevuse peale antud kaebuste ja protestide läbivaatamine; 5) abinõude tarvitusele võtmine selleks, et valijad kandidaatide nimekirjade üle teateid saaksid; 6) maakonna ja linna piirides kandidaatide nimekirjadele antud

häälte arvu kokkuvõtmine; 7) valimiseasjade edasiandmine Asutava Kogu valimisepeakomiteele.

15. Jaoskonna valimisekomisjonid seisavad koos linna- või alevikuametite või valla nõukogude poolt valitud neljast liikmest, mille hulka kuulub eesistuja ja sekretär.

Peale selle astuvad komisjoni liikme õigustel üks isik iga valijate rühma poolt, kes kandidaatide nimekirja sisseannud ja oma esitaja kohta on teadustanud, keda käesoleva komisjoni hulka tuleb arvata (§ 39).

16. Jaoskonna valimisekomisjonide ülesandeks on valimise sedelite vastuvõtmine ja esialgne ülelugemine käesolevas valimisejaoskonnas.

17. Kohalise valitsuse ja omavalitsuse asutused peavad Asutava Kogu valimisekomisjonidele abiks olema selle seaduse läbi viimaste peale pandud kohuste täitmisel.

18. Igasugu aktid ja paberid, mis Asutava Kogu valimiste asjus kokku seatakse, olgu need valitsuse, kohtu, administratsiooni ja ühiskondlistele asutustele ja kõigi ametkondade ja asutuste ametnikkudele antavad või jälle kõigi nende ametkondade ja nende ametnikkude poolt väljaantavad, vabastatakse tempelmaksust ja muudest maksudest.

IV peatükk.

Valijate nimekirjadest.

19. Asutava Kogu valimiste toimetamiseks seatakse igas valimise jaoskonnas eraldi valijate nimekirjad kokku.

Keegi ei või rohkem kui ühes jaoskonnas valijate nimekirjas üleval olla.

20. Valijate nimekirjade kokkuseadmise pannakse linna- ja alevikuametite ja valla nõukogude peale.

21. Päev, millal nimetatud ametid (§ 20) valijate nimekirjasid hakkavad kokku seadma, määratakse Asutava Kogu valimise peakomitee poolt kogu Eestimaa kohta kindlaks ja kuulatakse üleüldiseks teadustuseks välja sel teel, mis rahva laialdast tutvustamist kõige enam kindlustab.

22. Jaoskonna valijate nimekirja kantakse isikud, kellel valimise õigus on ja kes valijate nimekirja kokkuseadmise päeva algul jaoskonnas elavad, kuigi nemad sellest jaoskonnast ajutiselt ära on läinud.

23. Isikud, kes valimisejaoskonda ilmuvad pärast valijate nimekirja kokkuseadmise päeva algust (§ 21), võivad valijate nimekirja ainult nende sellekohase teadustuse järele ülesvõetud saada, mis linna- või alevikuametisse või valla nõukogusse kogu nimekirjade kokkuseadmise aja jooksul ja järgneva 7 päeva vältusel, pärast valijate nimekirjade üleüldiseks teadustuseks väljakuulutamise päeva, an-

takse. Ühes tähendatud teatega annavad nemad ka teate enda mahakustutamiseks endise elamise koha nimekirjadest, misugune teade ameti poolt määratud kohta saadetakse.

24. Valijate nimekirja tähendatakse üles valija perekonna- ja ristiniimi, vanadus, elukoht ja amet. Nimekirja seatakse igas jaoskonnas perekonna nimede järele tähestiku järjekorras kokku.

25. Valijate nimekirja avaldatakse otsekohe peale ta kokkuseadmist, igatahes aga mitte hiljem kui kolmkümmend päeva enne valimispäeva üleüldiseks teadustuseks sel viisil, mis kõige enam kindlustab nimekirjade avalikku nähtavust.

26. Seitsme päeva jooksul pärast nimekirja üleüldiseks teadustuseks välja kuulutamist võivad isikud, kellel õigus valimistest osa võtta, kaebtusi sisseanda nimekirjas leiduvate eksituste ja puuduste kohta.

Tähendatud kaebtused antakse linna- või alevikuametisse või valla nõukogusse.

27. Linna- või alevikuamet või valla nõukogu täidavad oma võimul, kui nad tähelepanemisevääriliseks peavad: 1) kaebtusi, mis käivad kaebajate valijate nimekirja ülesvõtmata jätmise kohta, kui niisugused kaebtused enne paragr. 26 nimetatud tähtaja möödaminekut on sisseantud ja 2) kaebtusi, mis selle kohta käivad, et kaebajate üle valetateid valijate nimekirjadesse on mahutatud. Niisuguste kaebtuste täitmisest annavad ametid kaebajatele teada.

28. Kõik muud kaebtused saadetakse linna- või alevikuameti või valla nõukogu poolt kolme päeva jooksul Asutava Kogu valimise maakonnakomisjoni. Kaebtuse juurde lisab amet oma seletuse.

29. Kui kaebtuses teatud isikute valimise õiguse vastu vaieldakse, siis antakse linna või alevikuameti või valla nõukogu poolt viimastele seda teada.

30. Mitte hiljem kui kaks päeva enne paragr. 26 nimetatud tähtaja lõppu avaldatakse täiendav valijate nimekirja üleüldiseks teadaandmiseks.

Sellesse täiendavasse nimekirja tähendatakse ainult: 1) isikud, kes paragr. 23 nimetatud ja kelle teadaandmised täitmisväärilisteks on tunnistatud, kui need isikud õigel ajal ei olnud valijate nimekirja üles märgitud, ja 2) isikud, kes paragr. 27 nimetatud ja kelle kaebtused ameti poolt täitmist on leidnud.

Täiendav valijate nimekirja seatakse paragr. 24 määruste järele kokku.

31. Kaebtused täiendava nimekirja peale antakse sisse paragr. 26, 28 ja 29 tähendatud korras enne paragr. 26 nimetatud tähtaja lõppu.

32. Kaebtused arutatakse Asutava Kogu valimiseasjade maakonna- või linnakomisjonis kolme päeva jooksul avalikul istumisel selles korras läbi, mis on admi-

nistrativsete kohtunikkuude asjaajamiseks määratud administrativse kohtuseaduse järele (Vene Sead. kogu 1917. a., § 692). Seejuures on õigus asja arutusest osavõtta peale isikute, kes protesti või kaebtuse annud ja selle ameti esitaja, kus nimekirja, mille peale kaebtus antud, kokku on seatud, ka neil isikutel, kelle valimise õiguse vastu käesoleval korral vaieldakse.

33. Asutava Kogu valimise maakonna- ja linnakomisjonide otsuste peale võib kolme päeva jooksul peakomiteele edasi kaebtust anda. Niisuguse protesti või kaebtuse sisseandmine ei pane aga valimiste toimetamise käiku mitte seisma.

34. Eesti Asutava Kogu valimise peakomitee arutab tähendatud protestid ja kaebtused viie päeva jooksul läbi.

35. Valijate nimekirjad, kui nad kahe päevasel tähtajal Asutava Kogu valimiseasjade maakonna- ja linnakomisjonide otsuste põhjal ja teatavatel juhtumistel ka peakomitee otsuste põhjal on parandatud, avaldatakse uuesti, mitte hiljem kui viis päeva enne valimispäeva, üleüldiseks teadaandmiseks sel viisil, mis kõige enam nimekirjade avalikku nähtavust kindlustab.

V peatükk.

Kandidaatide nimekirjadest.

36. Asutava Kogu valimisi toimetatakse hääle andmise kaudu ühele sisseantud kandidatide nimekirjale.

37. Kandidatide nimekirjad antakse Asutava Kogu valimise peakomiteele valijate rühmade poolt mitte hiljem kui kolmkümmend päeva enne valimispäeva.

38. Iga kandidatide nimekirja peab vähemalt 100 isiku poolt, kellel õigus on valimistest osa võtta, oma käega allakirjutatud olema. Nimekirjas peab olema tähendatud iga ettepanitava kandidadi perekonna, risti- ja isanimi ja elukoht. Nimekirja juurde peab lisatama kõigi kandidatide poolt teadustused, et nemad nõus on endid käesolevas ringkonnas selle nimekirja järele hääletada laskma. Nimekirjale võib ka ta ettepaneja organisatsiooni nimetus juurde lisatud olla.

39. Kandidatide nimekirja sisseandja rühm peab nimetama oma esitaja, kes tema poolt Asutava Kogu valimise peakomiteega asjade ajamiseks ja sellest komisjonist osavõtmiseks on valitud. Kui esitajat nimetatud ei ole, siis tunnistatakse selleks esimene neist, kes teadaandmisele on alla kirjutanud. Selleks, et Asutava Kogu valimise peakomitee teadaandmised koju kätte toimetatakse, peab rühma esitaja oma adressi selles linnas teadustama, kus komisjon asub, vastasel korral arvatatakse komisjoni teadaandmised kätte antuks, kui nad komisjoni ruumides ülespandud on. Peale selle peab see valijate rühm, kes soovib, et tema esitajad Asutava Kogu maakonna, linna ja jaoskonna

valimisekomisjonidest osa võtaksivad, nimetama isikuid, keda tuleks nimetatud komisjonide hulka arvata.

40. Iga valija võib ainult ühele kandidadi nimekirjale alla kirjutada; sel juhtumisel, kui üks ja sama valija kahele või mitmele nimekirjale on allakirjutanud, loetakse tema allkiri ainult sellel nimekirjal maksvaks, mis esimesena Asutava Kogu valimise peakomiteesse on sisse antud.

41. Nimekirjas ette pandavate kandidaatide arv ei või üle 100 olla.

42. Ühte ja sama kandidati võib mitmes kandidaatide nimekirjas üles seadida.

43. Kandidaatide nimekirja vastuvõtmise kohta annab Asutava Kogu valimise peakomitee kviitungi, äratähendades seda kuud, päeva ja tunni, mil nimekiri vastu on võetud.

44. Sellel juhtumisel, kui sisseantud kandidaatide nimekiri neile nõuetele ei vasta, mis paragr. 38 ja 40—42 nimetatud, teatab Asutava Kogu valimise asjade peakomitee seda kahepäevasel tähtajal rühma esitajale. Teadustusi tähendatud puuduste kõrvaldamiseks võib kõige hiljem kakskümmend kuus päeva enne valimispäeva sisseanda.

45. Sisseantud kandidaatide nimekirjad, mis paragr. 38 ja 40—42 nimetatud tingimistele vastavad, nummerdatakse Asutava Kogu valimise peakomitees sisseandmise järjekorras ära. Nende numbrite all ja ka organisatsioonide nimetustega, kui need nimekirjadele juurde on lisatud (§ 38), seatakse kandidaatide nimekirjad peakomitee ruumides kõige hiljem kakskümmend kolm päeva enne valimispäeva üles ja antakse siis otsekohe Asutava Kogu valimiseasjade peakomitee poolt Asutava Kogu valimiseasjade maakonna- ja linnakomisjonidele, linna- ja alevikuametitele ja valla nõukogudele, niisama ka jaoskonna valimiskomisjonidele teada ja avaldatakse üleüldiseks teadaandmiseks.

46. Valijate rühmad, kes kandidaatide nimekirjad on sisseannud, võivad Asutava Kogu valimise peakomiteele mitte hiljem kui viisteistkümmend päeva enne valimispäeva, nende poolt ette pandud kandidaatide nimekirjade ühendamisest teadustada. Need teadustused peavad kõigi ühinenud rühmade esitajate poolt (§ 39) allakirjutatud olema.

Asutava Kogu valimise peakomitee annab aset leidnud nimekirjade ühendamisest, mitte hiljem kui teisel päeval pärast teadustuse saamist, üleüldiselt teada.

47. Üks ja sama nimekiri ei või rohkem kui ühe ühendamise hulka kuuluda.

VI peatükk.

Valimisedelite äraandmisest ja ülelugemisest.

48. Hääletamine sünnib valimise sedelite äraandmise kaudu.

49. Valimisedelid peavad valimise kuju poolest ühesarnased olema. Valimisedelite eeskuju määratakse kindlaks Asutava Kogu valimisepeakomitees ja kuulutatakse üleüldiseks teadaandmiseks välja mitte hiljem, kui kakskümmend viis päeva enne valimispäeva.

50. Iga valimisedel peab eneses sisaldama ühte käesolevas valimisingkonnas sisseantud kandidaatide nimekirja ilma mingi muudatuse ja ümberpaigutamiset, selle nimekirja nummert ja tema sisseandja organisatsiooni nimetust, kui nimekiri sellega varustatud oli.

51. Valimisedelite ümbrikud peavad ühesugused, läbipaistmatad, ja ilma mingisuguste märkusteta ja Asutava Kogu valimisepeakomitee, maakonna- või linnakomisjoni templiga märgitud olema.

52. Valimisedelid ja nende ümbrikud tehtakse aegsaste valimis Asutava Kogu valimisepeakomitee korraldusel (par. 11, p. 8).

Kõikide sisseantud kandidaatide nimekirjade tarvis valmistatakse ühesugune arv valimisedelid.

53. Kandidaatide nimekirjade tekst trükitakse valimisedelitel Eesti keeles, nimekirja sisseandja rühm võib aga nimekirja sisseandmise juures nõuda, et sellekohastele valimisedelitele mahutatakse teksti tõlge teises, rühma poolt nimetatud, keeles. Sarnase nõudmise teadustamisel peab rühm ühel ajal ka teksti tõlke sisseandma ja teadustama, kuidas selle trükkimine kohapeal tehniliselt võimalik on.

54. Valimisedelid ja ümbrikud saadetakse, kui nad valmistatud Asutava Kogu valimisepeakomitee poolt linnade ja alevikuametitele ja valla nõukogudele.

55. Linna või alevikuamet või valla nõukogu valmistab aegsaste kõikide valijate tarvis, kes iga jaoskonna valijate nimekirja ülesmärgitud, nimelised tunnistused. Nendes tunnistustes tähendatakse ära valija nimi ja perekonnanimi või hüüdenimi, tema adress, valimisejaoskond ja number, mille all valija valijate nimekirjas seisab ja tähendatakse ka ära hääletamise aeg ja koht.

56. Linna või alevikuamet või valla nõukogu saadab igale valijale, mitte hiljem kui kolm päeva enne valimispäeva, valimise sedelid, iga ühe sisseantud kandidaatide nimekirja kohta ühe, ja nimelised tunnistused kätte.

Isikutele, kellel õigus on nimelisi tunnistusi ja valimisedelid saada, kes aga millegi pärast neid saanud ei ole, antakse välja: tunnistus — sellekohasest ametist enne valimispäeva, valimisedelid aga — jaoskonna valimisekomisjonist valimiste toimetamise ajal.

57. Linna või alevikuamet või valla nõukogu valmistavad valimisedelite siselaskmise jaoks üheavandusega kastid ja

annavad need jaoskonna valimisekomisjonidele tarvitamiseks.

58. Linna või alevikuamet või valla nõukogu annavad jaoskonna valimisekomisjonile tarvitamiseks igas valimise jaoskonnas iseäralise ruumi.

59. Igas valimise ruumis tehtakse hääletamise saladuse kindlustamiseks üks ehk mitu kinnist tuba, milledes valijad ilma tunnistajate juuresolekuta valimisedeli ümbrikusse panevad.

60. Jaoskonna valimisekomisjoni istumised on avalikud. Häälte andmiseks määratud päeval kuulutab komisjoni eesistuja komisjoni istumise tema liikmete ja selleks ajaks kokku tulnud isikute juuresolekul avatuks. Eesistuja vaatab järele, et valimise kastid terved ja tühjad on, ja et nad kõik ühe avandusega, paneb kastid pitsoriga kinni ja kutsub valijaid valimise sedelisi äraandma. Kogu valimisedelite ära andmise ajal on tarvilik, et komisjoni istumisest vähemalt kolm liiget osavõtaksivad.

61. Valimiseruumis toimetakse ainult valimisi. Üleskutsete väljapanemine, lendkirjade ja kuulutuste väljajagamine, valimisedelite laialilaotamine, kõnede pidamine ja üleüldse igasugune valimiste eelne kihutustöö on keelatud nii hästi neis tubades, kus valimisedelisi äraantakse, kui ka neisse tubadesse viivatel treppidel, läbikäikudel ja koridorides, ning nende välistel sissekäigu kohtadel. Jaoskonna valimisekomisjoni eesistuja valvab selle järele, et valimise ruumis kogu valimiste ajal täielik kord alal hoitakse ja kõrvaldab viibimata selle rikkujaid.

62. Valimiseruumi ei lasta:

- 1) sõjariistus isikuid, ja
- 2) isikuid, kes avalikult mitte karskes oleks ei ole.

63. Eesistujal on tarbekorral õigus nõuda komisjoni määruse järele sellekohastelt kodanlistelt ja sõjaväevõimudelt miilitsa ametnikkude või sõjaväe osade kohale saatmist.

Tähendatud miilitsa ametnikud või sõjaväe osad seisavad täielikult eesistuja võimu all ja on tegevad ainult tema juhatusel.

64. Korrariikkumise juhtumisel või kui keegi komisjoni ehk selle eesistuja määruste alla ei anna, võib komisjon otsustada valimiseruumi miilitsametnikka või sõjaväe osasid sissetuua.

Tähendatud ruumi ei või ilma eesistuja nõudmiseta ühtegi sõjariistus võimu sissetuua.

65. Valimised algavad Eesti maapäeva poolt määratud päeval ja kestavad kolm päeva. Jaoskonna valimisekomisjonid peavad valimisedelite vastuvõtmiseks esimese kahe valimispäeva jooksul avatud olema — linnades ja alevikudes — hommiku kella üheksast kuni õhtu kella üheksani ja valdades — hommiku kella kahek-

sast kuni õhtu kella kaheksani, kolmandal valimispäeval aga linnades ja alevikudes — hommiku kella üheksast ja valdades — kella kaheksast kuni päeva kella kaheni.

66. Valimisedeli äraandmist toimetab valija isiklikult.

67. Valija annab oma nimelise tunnistuse jaoskonna valimisekomisjoni liikme kätte, kes valijate nimekirja valija ilmumise kohta märkuse teeb, ja saab komisjonilt valimisedeli sissepanemiseks ümbriku. Kahtluse korral on komisjonil õigus enne ümbriku väljaandmist valija isikutõendust nõuda.

68. Ümbriku kättesaamise järele läheb valija kinnisesse ruumi (par. 59), kus ta valimisedeli ümbrikusse paneb. Tagasitultes annab valija ümbriku kinnikleebitult jaoskonna valimisekomisjoni eesistuja kätte, kes ümbriku tema nähes valimise kasti sisse laseb.

69. Esimisel kahel valimispäeval pannakse linnades ja alevikudes õhtu kell üheksa ja valdades õhtu kell kaheksa valimiseruumi ukсед kinni, mille järele valimisedelite vastuvõtmine ainult neilt valijatelt sünnib, kes enne tähendatud aega valimiseruumi ilmunud. Valimisedelite vastuvõtmise lõpetamise järele kuulutab eesistuja valimisedelite äraandmise selleks päevaks lõpetatuks ja pitseerib valimisekastide avandused kinni. Peale selle lahkuvad koosolejad ruumist, kus hääletamine sündis, ja see ruum pannakse eesistuja korraldusel pitsoriga kuni teise päevani kinni ning asetatakse ukstele vahid.

70. Kolmandal valimispäeval lõpetatakse valijate sisselaskmine valimiseruumi päeva kell kaks ära, mille järele valimisedelite vastuvõtmine ainult neilt valijatelt sünnib, kes enne tähendatud aega valimiseruumi ilmunud. Valimisedelite äraandmise lõpetamise järele kuulutab eesistuja hääletamise lõppenuks ja teeb korralduse valimiseruumi uste avamiseks.

Selle järele loeb komisjon ümbrikud avamata jättes üle. Kui ümbrikute arv nende valijate arvuga, mille ilmumise kohta valijate nimekirja märkus tehtud (par. 72), ühte ei käi, siis tehtakse selle üle protokollile sellekohane märkus. Peale seda avatakse ümbrikud ja loetakse valimisedelid ära.

71. Asutava Kogu valimiseasjade peakomitee poolt valmistatud valimisedelitega loetakse ühteviisi maksvateks ka teised samasuguse tekstiga sedelid.

Samuti on maksvad valimisedelid, milledel ühes Eestikeelse tekstiga kõrvuti on trükitud selle tõlge teises keeles.

72. Mitte maksvateks tunnistatakse: 1) valimisedelid, mis ei vasta paragr. 49, 50 ja 53 nõudmistele, 2) täitmata sedelid, 3) valijast allakirjutatud sedelid või milledes leiduvad miskisugused määrused, parandused või tundemärgid või

mis on samasuguste tundemärkidega ümbrikutesse pandud ja 4) sedelid, mis ühest rohkemal arvul ümbrikutesse pandud, kui nende sisu ühesarnane ei ole. On niisuguste sedelite sisu ühesarnane, siis loetakse ainult üks nendest maksvaks.

73. Valimisedelid maksvuse küsimus otsustatakse kahtluse korral jaoskonna valimisekomisjoni poolt hääle enamusega. Hääle pooleks jagunemisel annab eesistuja hääle ülekaalu.

74. Maksvaks tunnistatud valimisedelid arvatakse eraldi iga kandidaatide nimekirja kohta kokku.

75. Kõige selle kohta, mis jaoskonna valimisekomisjonis istumise avamisest kuni nende lõpuni sünnib, tehakse protokoll. Tähtendatud protokollid tähendatakse eraldi üles kõik eesistujast tehtud korraldused ja komisjoni määrused kui ka teadaandmised, mis komisjonis viibijate valijate poolt teha võidakse; peale selle tähendatakse selles ära iga kandidaatide nimekirjale antud valimisedelite arv, niisama nimetatakse ka maksvusetaks tunnistatud sedelite arv ühes põhjuste seletusega, miks neid niisugusteks on tunnistatud. Protokollile kirjutavad alla eesistuja, komisjoni liikmed ja kõik koosolejad isikud, kes seda soovivad.

76. Jaoskonna valimisekomisjoni protokoll saadetakse Asutava Kogu valimise maakonna või linna komisjoni. Protokollile lisatakse juurde eraldi pakkides: 1) komisjonist maksvaks tunnistatud valimisedelid; 2) need komisjonist maksvaks tunnistatud valimisedelid, mille maksvuse kohta mõni komisjoni liige vaieldud, 3) need valimisedelid, mis komisjoni tema üksikute liikmete arvamise vastu maksvusetaks tunnistatud ja 4) komisjonist ühel häälel maksvusetaks tunnistatud sedelid.

77. Asutava Kogu valimise maakonna ja linnakomisjon määrab jaoskonna valimisekomisjoni protokollide ja sellele juurde lisatud valimisedelite läbivaatamise järele lõpulikult kindlaks, missugused valimisedelid maksvaks tunnistada tulevad ja kui palju hääli on antud iga valimisejaoskonna ja kogu maakonna või linna poolt iga ühele sisseantud kandidaatide nimekirjale.

78. Asutava Kogu valimise maakonna või linnakomisjonide istumiste protokollid ühes jaoskonna valimisekomisjonide protokollidega saadetakse Asutava Kogu valimise peakomiteesse. Sellele protokollile lisatakse juurde 76. paragr., 2—4 punktis tähtendatud valimisedelid.

79. Asutava Kogu valimise maakonna ja linnakomisjonide istumised, mil toimetatakse jaoskonna valimisekomisjonide protokollide läbivaatamist ja antud valimisedelite ülelugemist, on avalikud.

VII peatükk.

Valimise otsuse määramisest.

80. Asutava Kogu valimise peakomitee teeb kreisi ja linnakomisjonide istumiste protokollide põhjal kogu valimise ringkonnas iga sisseantud kandidaatide nimekirjale antud hääle üldise kokkuvõtte ja selle järele jaotakse Asutava Kogu liikmete üldine arv, mis valida tuleb, sisseantud kandidaatide nimekirjade vahel proportsionaalselt selle hääle arvu aga võrreldes ära, mis kogu valimise ringkonnas iga ühe nimekirjale antud.

Sarnase jaotuse kord on ülestähendatud paragr. 82—84.

81. Kui valimised selleks määratud tähtajal ühes ehk mitmes jaoskonnas mitte korda ei lähe, ning kui selle järeldusena ületildine valimistest osavõtmata jäänud valijate arv nendes valimisejaoskondades mitte vähem, kui ühe kümnendiku kogu valijate üldisest arvust välja teeb, siis võtab Asutava Kogu valimisepeakomitee viibimata nendes jaoskondades teisekordsete valimiste toimetused ette. Kui aga niisuguste valijate arv tähtendatud jaoskondades mitte tähtendatud arvuni ei tõuse ja kui ka teisekordsete valimiste määramisel need mitte korda ei lähe, siis ei võeta Asutava Kogu valimisepeakomitees antud hääle üldisel kokkuvõtmisel niisugusi jaoskondi, milles valimised korda ei ole läinud, mitte arvesse.

82. Hääle arv, mis kogu ringkonnas iga ühe kandidati nimekirjale antud, jagatakse järgimööda arvude 1, 2, 3, 4 jne. peale; jagamisel saadud arvudest eraldatakse nii mitu kõige suuremat arvu nendest välja, kui palju Asutava Kogu liikmeid käesolevast ringkonnast valitakse; need arvud seatakse järjest vähenevas järjekorras ritta. Viimane tähtendatud arvudest on valimise jagaja.

Asutava Kogu liikmete arv iga nimekirja kohta määratakse ära iga nimekirjale antud hääle arvu jagamise kaudu valimise jagaja peale.

Kui niisugusel Asutava Kogu liikmete kohtade jaotamisel kandidaatide nimekirjade keskel viimane koht kahe ehk mitme nimekirja peale langeb, siis antakse eelõigus selle nimekirja kandidaadile, kellele kõige rohkem hääli on antud. Ühesuguse hääle arvu juures otsustatakse küsimus liisu läbi.

83. Kui eelmises (82) paragr. tähtendatud jaotamise toimetusel mõnesuguse kandidaatide nimekirja kohta rohkem Asutava Kogu liikmeid tuleb, kui selles nimekirjas kandidate ülestähendatud on, siis jääb sellekohane Asutava Kogu liikmete kohtade arv tühjaks.

84. Kui niisugused kandidaatide nimekirjad olemas on, mille ühendamise kohta on tehtud sellekohane teadaandmine (par. 46), siis arvatakse Asutava Kogu liikmete

arvu ärajaotamisel nimekirjade keskel kõik hääled, mis ühe ja sama ühendamis-esse kuuluvate nimekirjadele on antud, kokku ja jaotamine sünnib esialgu nende ühendamine ja teiste nimekirjade keskel paragr. 82 tähendatud määruste järele. Peale seda jaotatakse iga ühendamise kohta käiv Asutava Kogu liikmete arv iga ühendamis-esse kuuluva nimekirja keskel sama määruste põhjal ära. Kandidatide arvu puudu jäämisel mõnesuguses ühendamis-esse kuuluvates nimekirjades valitakse Asutava Kogu liikmete kohtadele sellekohane arv nende ühendamis-esse kuuluvate nimekirjade vabade kandidatide hulgast, mis kõige enam hääli saanud.

85. Igas nimekirjas tähendatud kandidadid arvatakse Asutava Kogu liikmete hulka ülestähendatud järjekorras, algades esimesest.

VIII peatükk.

Asutava Kogu lahkunud liikmete asemetaitmise järjekorrast.

86. Asutava Kogu lahkunud liikmete asemel täidetakse järgimööda isikutega sellest kandidadi nimekirjast, mille järele nad valitud olivad.

Kui nimekirjade ühendamise korral (par. 46) ühes ühendamis-esse kuuluvates nimekirjades kandidadid puuduvad, siis astub vabaks saanud Asutava Kogu liikme asemele kandidadid sellest ühendamis-esse kuuluvast nimekirjast, milles vabad kandidadid leiduvad ja mis kõige rohkem hääli saanud.

87. Kui käesolevas nimekirjas ja nende ühendamis-esse korral (par. 46), kõikides ühendamis-esse kuuluvates nimekirjades Asutava Kogu lahkunud liikme asemele täitmiseks kandidadid puuduvad, siis jääb vabanenud koht tühjaks.

IX peatükk.

Valimise vabaduse ja õigluse kindlustamisest.

88. Kes süüdlane avalikult ülespandud valimise üleskutsete, teadaannete või nimekirjade, mis nende valijate rühmade poolt väljalainud, kes Asutava Kogu valimistel kandidatide nimekirjad on sisseandnud, omavolilises mahavõtmises, katkibimises, kinnikatmises või muutmises, seda karistatakse:

arestiga, mitte üle kuu aja või rahaträhviga, mitte üle saja rubla.

89. Kes süüdlane omavolilises sissetungimises ruumidesse, mis valimise-eelse kihutustöö tarvis määratud ja mis valijate rühma päralt on, kes kandidatide nimekirja sisseandnud või valimise kihutustööks määratud ja sellekohase organisatsiooni päralt oleva kirjanduse hävitamises ehk rikkumises või nende isikute, kes selle organisatsiooni nimel tegevad, ähvardami-

ses ehk nende vastu vägivalla tarvitamis-esse, seda karistatakse:

vangistusega, mitte üle kuue kuu.

90. Kes süüdlane teadupärast valelikkude teadete avaldamises nende faktide kohta, mis kandidadi isikusse ehk eral-esse puutub, tema või tema esitatud organisatsiooni vastu usalduse hävitamise või teiste kandidatide valimise läbiviimise sihiga, seda karistatakse:

vangistuse ehk arestiga.

91. Kes süüdlane kandidadi teadaand-amise võltsimises või ümbertegemises, mis paragr. 38 põhjal nõutakse ja milles kandidad oma nõusolemist Asutava Kogu valimiste hääletamisest osavõtta laskmiseks käesoleva kandidadi nimekirja järele aval- dab, seda karistatakse:

parandusemajasse heitmise-ga.

Sama karistuse osaliseks langeb süüd- lane, kes Asutava Kogu valimisepeakomi- teesse sisse annab teadupärast võltsitud või ümbertehtud kandidadi teadaandmise tema nõusolemise avaldamiseks, et käes- oleva nimekirja järele hääletada lasta.

92. Kes süüdlane teadupärast vale kandidatide nimekirjade ja teadupärast kõlbmata valimisesedelite laialilaotamises, seda karistatakse:

vangimajasse heitmise-ga.

93. Kes süüdlane valimise-eelsete koos- olekute, mis nende valijate organisatsio- nide poolt kokku kutsutud, kes kandidatide nimekirjad sisseannud või Asutava Kogu valimise komisjoni tegevuse takistamises vägivalla tegude, ähvarduste, valitsuse võimu kurjasti tarvitamise või korratuste sünnitamise-ga, seda karistatakse:

Vangimajasse heitmise-ga.

Kui sama tegu mitme sõjariistus isiku poolt kordasaadetud ja selle järeldusena tähendatud koosolekute ja komisjonide te- gevus seisma jäi, siis karistatakse süüd- last:

parandusmajasse heitmise-ga.

94. Vaimulikku isikut, kes jumalatee- nistuse ajal või otsekohe pärast seda, kir- kus või mõnes teises jumalateenistuseks määratud ruumis kõnepidamise või kirja- tööde laialilaotamise või teisel teel Asu- tava Kogu valimiste peale mõju katsub avaldada, karistatakse:

vangimajasse heitmise-ga, mitte üle kuue kuu.

95. Kes süüdlane selle isiku valimise õiguse vaba teostamise takistamises, kellel Asutava Kogu valimistest osavõtmise õi- gus on, isiku kallal vägivalla tarvitamise, karistatava ähvarduse, petmise, valitsuse võimu kurjasti tarvitamise või majandus- lise ärarippuvuse kaudu, seda karista- takse:

vangimajasse heitmise-ga.

Süüteokats on karistatav.

96. Kes süüdlane valijate Asutava Kogu valimise õiguse teostamise takistamises korratuste tekitamise, hirmutamise või ühendusevõimaluste kinnipanemise kaudu, seda karistatakse:

parandusemajasse heitmise, mitte üle kolme aasta.

Süüteokatse on karistatav.

97. Kes süüdlane valimiste õiglase toimetamise takistamises jaoskonna valimisekomisjonide ruumides, vägivaldsete tegude, ähvarduste, korratuste, valimise-nimekirjade, sedelite või kastide rikkumise või valimisekomisjonide liikmete kallal vägivaldsete tegude kaudu, seda karistatakse:

parandusemajasse heitmise.

Kui sama tegu on mitme sõjariistuse isiku poolt korda saadetud ja selle järeldusena valimised mitte korda ei võinud minna, siis karistatakse süüdlast:

sunnitööga mitte üle kuue aasta.

98. Kes süüdlane valimise-eelse kihustöö tegemises ruumides, milles valimisi toimetatakse või korrarikumises valimiste toimetamise ajal või valimisekomisjoni eesistuja valimise ruumist lahkumise käsule vastutõrkumises, seda karistatakse:

arestiga.

99. Kes süüdlane valija peale mõjuavaldamises, et ta Asutava Kogu valimistest emal hoiaks või teataval viisil valimistest osavõtaks, selleks hääletamisest osavõtjale või tema perekonna liikmele ainelist ehk isiklist tasu andes, seda karistatakse:

vangimajasse heitmise.

Süüteokatse on karistatav.

Sama karistuse osaliseks langeb valija, kes selle paragr. (99) tähendatud sihiga ainelist ehk muud isiklist tasu nõuab või vastu võtab.

100. Kes süüdlane valijate kostitamises selle sihiga, et neid Asutava Kogu valimistel enese või teiste kasuks hääletamisele pöördä, seda karistatakse:

arestiga.

101. Kes süüdlane Asutava Kogu valimistel hääletamisest osavõtmises, teades et tal selleks õigus puudub või selle kaotanud on, seda karistatakse:

arestiga.

Sama karistuse osaliseks langeb süüdlane, kes Asutava Kogu valimistel enam kui üks kord hääletamisest osavõtab, olgugi mitmes valimise jaoskondades või teise isiku asemel, olgugi tema palve järele.

102. Kes süüdlane hääletamise lõpuotsuse meelega moonutamises valimisedelitel äraandmise, ülelugemise ehk väljakuulutamise juures või äraantud valimisedelitel või valimiseasjade meelega rikkumises või äravõtmises või seadusevastases valimisedelitel juurde lisamisega või valimise asjade sisu muutmises, seda karistatakse:

parandusemajasse heitmise, mitte üle kolme aasta.

Süüteokatse on karistatav.

103. Kes süüdlane Asutava Kogu valimiste hääletamise saladuse seadusevastases avaldamises, seda karistatakse arestiga.

104. Valimisekomisjoni liige või ametnik, kes süüdlane Asutava Kogu valimise seaduse meelega rikkumises, et seega valimise otsuse peale ühe ehk teise kandidaadi nimekirja või kandidadi kasuks mõju avaldada, seda karistatakse, kui sarnane tegu suurema karistuse alla ei käi, arestiga.

105. Peale nendes paragrahvides nimetatud karistuste on kohtul õigus süüdlast mõista:

1) nende tegude kordasaatmisel, mis §§ 89, 91, 93, 95, 96, 99, 100 ja 104 tähendatud — valimise õiguse kaotamisele seadusandliste ja omavalitsuse asutuste valimistel kuni viie aasta jooksul, kohtu otsuse kuulutamisest arvates;

2) nende tegude kordasaatmisel, mis §§ 90, 95, 99, 100 ja 102 tähendatud, — rahatrahvile mitte üle kolme tuhande rubla;

3) nende tegude kordasaatmisel, mis §§ 89, 92, 93, 95, 99, 100 ja 104 tähendatud, kui süüdlane ametnik on — ametist taganemisele.

106. Käesolevas (IX) peatükis kirjeldatud määruste juures võetakse tarvituks 22. märtsi 1903. a. Vene Kaelakohtu seaduse esimene peatükk (Vene Sead. Kogu, XV osa, 1909. a. väljaanne).

107. Süüdistamise tõstmise õigus süüdlaste vastu nendes süütegudes, mis selles (IX) peatükis nimetatud, on kannataja õigustel igal isikul, kellel Asutava Kogu valimistest osavõtmise õigus on.

108. Süüdistamist võib tõsta süüdlaste vastu nendes süütegudes, mis §§ 88, 91, 98 ja 103 nimetatud on, ainult kolme kuu jooksul peale valimisepäeva, süüdlaste vastu aga teistes süütegudes, mis selles (IX) peatükis nimetatud, — kuue kuu jooksul.

109. Süüteoasjad, mis selles (IX) peatükis nimetatud ja mis vangistuse või kõvema karistusega nuheldakse, käivad ringkonnakohtu otsustamise alla vannutatud meeste osavõtmisel, muud süüteoasjad käivad aga rahukohtunikku otsustamise alla.

X peatükk.

Asutava Kogu valimiste kuludest.

110. Valijatele ei anta tasu ei aja kulutamise eest, ei ülespidamise väljaminekute katmiseks ega sõidu kuludeks.

111. Valijate nimekirjade kokkuseadmise kulud on sellekohaste linna- ja maa-

kondade ja valdade asutuste kanda, milledest seitsekümmend viis protsenti edaspidi riigi renteist äratasutakse.

112. Asutava Kogu valimisekomisjonide asjaajamise kuludeks antakse Asutava Kogu valimise peakomitee määruste järele iseäralised summad nende kredite arvel, mis Ajutise Valitsuse poolt Asutava Kogu valimisteks assigneeritakse.

113. Asutava Kogu valimise peakomitee, maakonna- ja linnakomisjonide liikmetele, niisama ka jaoskonna valimisekomisjoni liikmetele võib sellekohaste maakondade, linna ja valdade asutuste poolt

iseäraline tasu sellekohastest summadest määrata.

Selle paragrahvi (113) määrused ei ole maksvad nende komisjoni liikmete kohta, kes nende mitmesuguste valijate rühmade esitajad on, kes kandidatide nimekirjad sisseannud.

114. Jaoskondade valimisekomisjonide ja Asutava Kogu valimise maakonna, linna komisjonide ja peakomitee tarvituste jaoks antavate ruumide ja nende ümbertegemise, niisama ka nende kütmise ja valgustamise kulud on sellekohaste linna ja maakonna asutuste kanda.